Література

1. Ващук Ю. Дипломна робота на тему: «Підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства ПрАТ «Київстар» в умовах пандемії» : Диплом. Київ, 2021. 108 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dut.edu.ua/repozitorii/econom/2021/Ващук_ЕПД%2041_Диплом_.pdf (дата звернення 05.07.2023)
2. Овчаренко В. М. Умови забезпечення інвестиційної привабливості українських підприємств у міжнародному бізнес : Кваліфікаційна (магістерська) робота : 292. Вінниця, 2022. 95 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://jarch.donnu.edu.ua/article/download/13502/13408 (дата звернення 07.07.2023)
3. Етапи процесу розробки стратегії підприємства. Стратегія підприємства: поняття, еволюція, концепції. Київ. С. 16. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studfile.net/preview/5705909/page:16/ (дата звернення 07.07.2023)

Тептюк Д. С.
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студент БП-4, «Економіка»

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ КРАЇН

Платіжний баланс є фундаментальною концепцією макроекономіки, що дає змогу зрозуміти та проаналізувати економічні операції країни з рештою світу. Він складається з трьох основних рахунків: рахунку поточних операцій, рахунку операцій з капіталом та фінансового рахунку. У цій роботі я сфокусуюсь на тому, яким чином цей інструмент може використовуватись для аналізу макроекономічних ризиків країни.

Виклад основного матеріалу. Термін “ризики країн” вказує на ризики, що пов’язані з веденням економічної діяльності за кордоном. Науковий дискурс ризику країн не є одностайним у сприйнятті цього явища, тому одні науковці трактують цей термін як суто негативне відхилення від норми, а інші вважають, що воно може бути як негативним, так і позитивним. Також існує загально-прийнята класифікація ризиків країн, що поділяє їх на соціально-політичні, економічні та природні.

Існуючі методики вимірювання ризиків країн поділяються на кількісні та якісні. Кількісні методи використовують математичні та економетричні моделі для оцінки ризиків. Такими можуть бути: аналіз дискримінантів, LOGIT або PROBIT моделі, регресійний аналіз, Монте-Карло симуляції, VaR методика та інші. Якісні методи включають загальну оцінку макроекономічних індикаторів та стану країни. Під час якісного оцінювання ризиків країн прийнято досліджувати: соціальне благополуччя і добробут країни; основні макроекономічні показники; еволюцію, структуру та величину зовнішньої заборгованості; стан внутрішньої фінансової системи; державне управління та прозорість; політичну стабільність, тощо. До якісних методів належить і аналіз платіжного балансу [1].

Аналіз платіжного балансу варто проводити в комплексі з іншими якісними індикаторами і з розумінням кон’юктури та особливостей економіки країни, адже один і той самий показник платіжного балансу для однієї країни буде індикатором ризику, а для іншої просто характерною ознакою. Також важливим є проведення аналізу в динаміці, тобто порівнюючи показники декількох років.

Найпершим індикатором ризику є загальне сальдо платіжного балансу, яке обраховуються за формулою: сума рахунку поточних операцій + сума рахунку капіталу - сума фінансового рахунку. Позитивне сальдо або ж профіцит вважається показником певної макроекономічної стабільності країни. Якщо платіжний баланс *дефіцитний*, це є індикатором ризику, адже створює тиск на внутрішню валюту та на резерви центрального банку, що при постійності може

призводити до валютної кризи та кризи платіжного балансу. У Схемі 1 наведений спрощений та узагальнений логічний ланцюг, що пояснює негативний вплив дефіциту платіжного балансу.

Схема 1. Негативний вплив дефіциту платіжного балансу

Також при оцінці ризиків країни, важливим індикатором є торговельний дефіцит, який ізольовано не є суто негативним явищем, проте може бути небезпечним, якщо він компенсується рахунками, які є чуттєвими до внутрішньої або світової кон'юктури. Найризикованішими рахунками для компенсації торговельного дефіциту є високоліквідні складові фінансового рахунку (портфельні інвестиції та деякі боргові інструменти), адже вони включать в собі ризик відтоку капіталу (Capital Flight), що може призвести до значного дефіциту платіжного балансу та девальвації, яка може перерости в економічну кризу. В спрощеному та узагальненому варіанті сценарій такої кризи можна описати наступним чином.

Країна має торговельний дефіцит, що компенсується притоком ліквідного капіталу з фінансового рахунку → трапляється локальний тригер, що впливає на відношення інвесторів до країни (політична криза, зміна уряду та подібне) або ж глобальний тригер, що впливає на поведінку інвесторів (наприклад криза COVID-19) → інвестори "виводять" кошти з країни, продаючи свої ліквідні активи → починається стрімкий відтік валюти та іноземного капіталу, який може загостритись в "порочне коло[1]" → сальдо фінансового рахунку стає додатним, що підсилює дефіцит торгового балансу → весь платіжний баланс стає дефіцитним → для того аби уникнути стрімкого знецінення валюти, центральний банк країни використовує валютні інтервенції, що виснажує резерви → з'являється ризик повного виснаження резервів → нездатність центрального банку втримати валютний курс → стрімка девальвація валюти → валютна криза → інфляційна криза [2].

Подібний сценарій є вкрай небезпечним, тому більш позитивним індикатором є компенсація торговельного дефіциту складовими поточного рахунку, а саме його первинними та вторинними надходженнями. Валютні надходження цих рахунків більш стабільні та менш вразливі до відтоку капіталу, що є кращим варіантом компенсації торговельного дефіциту.

Ще одним важливим індикатором ризику є стійкість платіжного балансу до боргової кризи, яка може набути вигляду кризи ліквідності або кризи платоспроможності. Криза ліквідності виникає, коли країна не має достатньо ліквідних активів та іноземної валюти для періодичних платежів. Цей індикатор частково пов'язаний з попередньою моделлю кризи, адже маркером ризику кризи ліквідності в платіжному балансі є висока частка портфельних інвестицій та боргових інструментів у фінансовому рахунку країни, адже саме ці статті балансу більше всього піддаються швидкому відтоку капіталу і є так званими "гарячими грошима". В такому випадку оцінювачам ризику варто проводити стрес-тести та моделювати швидкий відтік капіталу, що покаже чи вистачить ЦБ країни резервів цьому протистояти.

Криза платоспроможності виникає, коли зобов'язання країни сильно перевищують її активи, що, як наслідок, може спричинити її нездатність виплатити їх у майбутньому.

[1] Термін «порочне коло відтоку капіталу» вказує на модель, за якою відтік капіталу з країни призводить до паніки та негативних економічних наслідків, які, у свою чергу, ще більше заохочують цей відтік

Найбільшим індикатором ризику щодо кризи платоспроможності є ситуація коли існує дефіцит рахунку поточних операцій, який в переважній більшості компенсується борговими інструментами, такими як державні облігації, кредити МВФ та кредити інших держав. Це є вкрай негативним показником, адже збалансованість платіжного балансу досягається за допомогою посилення боргового тягаря. [3].

Додатковим індикатором ризику в платіжному балансі є структура зовнішньої торгівлі. Найбільш негативними трендами є надмірна залежність від експорту або імпорту певного ресурсу та надмірна залежність від одного торгового партнера. При аналізі також важливо оцінювати торговельно-економічні угоди та асоціації, членом яких є країна. Якщо відбудеться значне падіння експортної виручки, це негативно вплине на сальдо рахунку поточних операцій, що може призвести до збільшення дефіциту платіжного балансу.

Висновок. Основними індикаторами ризику в платіжному балансі є сальдо платіжного балансу, ситуація компенсації торговельного дефіциту притоком валюти з високоліквідних рахунків, стійкість платіжного балансу до боргової кризи та структура зовнішньої торгівлі.

Література

1. Bouchet, M. H., Clark, E., & Groslambert, B. (2003). *Country Risk Assessment: A Guide to Global Investment Strategy*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://developingfinance.org/download/Wiley-Finance-Country-Risk-Assessment-A-Guide-to-Global-Investment-Strategy.pdf
2. Krugman, P. (1979). *A Model of Balance-of-Payments Crises*. Journal of Money, Credit and Banking, 11(3), 311–325. https://doi.org/10.2307/1991793
3. Bouchet, M. H., Fishkin, C. A., & Goguel, A. (2018). *Managing Country Risk in an Age of Globalization.* In Springer eBooks. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-89752-3

Шахмарданова Е.Е

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,

студенка БП-4, «Економіка»

ВТРАТИ ВІД ПЕРЕДЧАСНОЇ СМЕРТНОСТІ: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ТА ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Передчасна смертність не лише призводить до особистої трагедії для сімей та близьких людей, але також має негативний вплив на економіку країни. Втрати від передчасної смертності охоплюють втрати продуктивності, зменшення робочої сили, погіршення демографічної ситуації, збільшення медичних витрат та соціальних виплат. Розуміння розміру та причин цих втрат, а також оцінка їх економічних наслідків, дасть змогу розробити ефективні заходи для зниження передчасної смертності та покращення економічного стану суспільства.

Актуальність роботи: тема передчасної смертності є актуальною в Україні через високий рівень цього показника, що суттєво перевищує середній рівень для розвинених країн, і обумовлена важливими факторами, такими як економічні труднощі, низька якість медичної допомоги, демографічна криза та вплив пандемії COVID-19 та звичайно ж широкомасштабна віна на території Україні яка призвела до збільшення передчасної смертності. Зменшення цих факторів в Україні є нагальною задачею для забезпечення здоров'я та добробуту населення.

Мета: всебічний аналіз та дослідження передчасної смертності, її вплив на економіку України. Виявлення ключових факторів, що спричиняють цю проблему. Розробка на основі отриманих результатів рекомендацій для уряду, бізнесу та громадських організацій з метою покращення тривалості життя та зменшення надмірної смертності.

Об’єкт дослідження: передчасна смертність.

Предмет дослідження: економічний аспект цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Передчасна смертність визначається як смерть людини до досягнення середньої тривалості життя для даної країни або регіону.[4] Україна має серйозний